

פרשת בהר תשע"ד

לקראת שמיטה

שמות פרק כג פסוק י"א

והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אבליני עמך ויתרם ולאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך :

רש"י
תשמטנה - מעבודה - ונטשתה - מאכילה אחר זמן הביעור. דבר אחר תשמטנה מעבודה גמורה, כגון חרישה וזריעה. ונטשתה מלזבל ומלקשקש :

ויתרם תאכל חית השדה - להקיש מאכל אביון למאכל חיה מה חיה אוכלת בלא מעשר, אף אביונים אוכלים בלא מעשר, מכאן אמרו אין מעשר בשביעית : כן תעשה לכרמך - ותחלת המקרא בשדה הלבן, כמו שאמור למעלה הימנו תזרע את ארצך :

ויקרא פרק כה

(ג) שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את תבואתה : (ד) ובשנה השביעת שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליקחוק שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר : (ה) את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ : (ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך : (ז) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל : ס (ח) וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה : (ט) והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם : (י) וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיבה יובל הוא תהיה לכם ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו : ... (כג) והארץ לא תמכר לצמתת כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי : (כד) ובכל ארץ אחזתכם גאלה ותתנו לארץ :

רש"י

(ד) יהיה לארץ - לשדות ולכרמים : לא תזמר - שקוצצין זמורותיה. ותרגומו לא תכסה, ודומה לו (ישעיה לג יב) קוצים כסוחים, (תהלים פ יז) שרופה באש כסוחה : (ה) את ספיח קצירך - אפילו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, הוא קרוי ספיח : לא תקצור - להיות מחזיק בו כשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל : נזירך - שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם : לא תבצר - אותם אינך בוצר, אלא מן המופקר : (ו) והיתה שבת הארץ וגו' - אף על פי שאסרתים עליך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו שוים בה, אתה ושכירך ותושבך : שבת הארץ לכם לאכלה - מן השבות אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן השמור : לך ולעבדך ולאמתך - לפי שנאמר (שמות כג יא) ואכלו אביוני עמך, יכול יהיו אסורים באכילה לעשירים, תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך, הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן : ולשכירך ולתושבך - אף הגוים : (ז) ולבהמתך

ולחיה - אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן, שמזונותיה עליך, מה תלמוד לומר ולבהמתך, מקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית : (ח) שבת שנים - שמטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמטה ויעשה יובל אחריהם, תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים, הוי אומר כל שמטה ושמטה בזמנה : והיו לך ימי שבע וגו' - מגיד לך שאף על פי שלא עשית שמטות עשה יובל לסוף מ"ט שנה. ופשוטו של מקרא יעלה לך חשבון שנות השמטות למספר מ"ט : (ט) והעברת - לשון (שמות לו ו) ויעבירו קול במחנה, לשון הכרזה : ביום הכפורים - ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בעשור לחדש, אם כן למה נאמר בעשור לחדש, אלא לומר לך תקיעת עשור לחדש דוחה שבת בכל ארצכם, ואין תקיעת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם, אלא בבית דין בלבד : (י) וקדשתם - בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים מקודשת השנה : וקראתם דרור - לעבדים, בין נרצע, בין שלא כלו לו שש שנים משנמכר. אמר ר' יהודה מהו לשון דרור, כמדדייר בי דיירא ומסחר בכל מדינה וכו', שדר בכל מקום שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים : יובל הוא - שנה זאת מובדלת משאר שנים בנקיבת שם לה לבדה. ומה שמה, יובל שמה, על שם תקיעת שופר : ושבבתם איש אל אחוזתו - שהשדות חוזרות לבעליהן : ואיש אל משפחתו תשובו - לרבות את הנרצע : ... (כג) והארץ לא תמכר - ליתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל, שלא יהא הלוקח כובשה : לצמתת - לפסיקה, למכירה פסוקה עולמית : כי לי הארץ - אל תרע עיניך בה שאינה שלך : (כד) ובכל ארץ אחזתכם - לרבות בתים ועבד עברי, ודבר זה מפורש בקידושין בפרק ראשון (דף כא א). ולפי פשוטו סמוך לפרשה שלאחריו, שהמוכר אחוזתו רשאי לגאלה לאחר שתי שנים או הוא או קרובו, ואין הלוקח יכול לעכב :

Maimonides, Guide for the Perplexed III:39

As to the precepts enumerated in the laws concerning the year of release and the jubilee (Hilkkot shemittah ve-yobel) some of them imply sympathy with our fellow-men, and promote the well-being of mankind; for in reference to these Precepts it is stated in the Law, "That the poor of thy people may eat" (Exod. xxiii. 11); and besides, the land will also increase its produce and improve when it remains fallow for some time. Other precepts of this class prescribe kindness to servants and to the poor, by renouncing any claims to debts [in the year of release] and relieving the slaves of their bondage [in the seventh year]. There are some precepts in this class that serve to secure for the people a permanent source of maintenance and support by providing that the land should remain the permanent property of its owners, and that it could not be sold. "And the land shall not be sold forever" (Lev. xxv. 23). In this way the property of a person remains intact for him and his heirs, and he can only enjoy the produce thereof. I have thus explained the reason of all precepts contained in our work in the Section Zera'im, with the exception of the laws concerning the intermixture of different species of beasts the reason of which will be given (chap. xlix).

הרב א"י קוק זצ"ל, שבת הארץ

את אותה הפעולה שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה. צורך מיוחד היא לאומה זו, שהיצירה האלוקית נטועה בקרבה באופן בולט ונצחי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האלוקי שלה בכל מלא זוהרו, אשר לא ישביתוהו חיי החברה של עול עם העמל והדאגה, הזעף והתחרות אשר להם, למען תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה כמו שהיא. ואם אותה האביריות, המוכרחה להתלוות עם כל סדר של חיי ציבור קבועים, גורמת להקטין את עדינות החיים המוסרית, והניגוד המתמיד שבין השמיעה האידיאלית להכרזה של חסד ואמת, חמלה ורחמים, לבין הנגישה והכפייה ולחץ הקפדה של קניין ורכוש, המוכרחים להיראות בעולם המעשי, גורם הרחקה לאור האלוקי מתכונת הכרתה הציבורית של האומה, שהרחקה זו מפעפעת כארס גם במוסרם של היחידים - הנה הפסקת הסדר החברתי בצדדים ידועים, מתקופה לתקופה, מביאה לאומה זו, כשהיא מסודרת על מכונה, לידי עלייתה העצמית למרומי התכונות הפנימיות שבחיים המוסריים והרוחניים, מצד התוכן האלוהי שבהם, העומד למעלה למעלה מכל תכסיס וסדר חברתי, והוא מעבד ומעלה את הסדרים החברתיים ונותן להם את שלמותם.